

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för hälso- och vårdvetenskap

Sjuksköterskans attityder till patienter som har ett alkohol- och/eller narkotikamissbruk

- En litteraturstudie

Författare: Fanny Holmkvist

År 2015

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Omvårdnad
Sjuksköterskeprogrammet
Examensarbete med huvudinriktning omvårdnad

Handledare: Monica Kaltenbrunner Nyqvist
Examinator: Kerstin Stake Nilsson

Sammanfattning

Bakgrund: I Sverige beräknas cirka 90 % av befolkningen konsumera alkohol vilket internationellt sett är en hög siffra som bland annat kan jämföras med att ungefär 60 % av den vuxna världsbefolkningen uppger sig ha konsumerat alkohol under det senaste året. Omkring 3.4–6.6 % av världens vuxna befolkning beräknas använda narkotika, någon jämförbar siffra för den svenska befolkningen har hitintills inte återgetts. I intervjuer har det framkommit att hälso-och sjukvårdspersonal har en mer negativ attityd gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk och det har även setts indikationer på att denna patientgrupp ges lägre status att vårda. **Syfte:** Att beskriva sjuksköterskans attityder gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk samt utföra en metodologisk granskning av studiernas undersökningsgrupper. **Metod:** Studien är en litteraturstudie där elva vetenskapliga artiklar inkluderades i resultatet utifrån föreliggande studies syfte och frågeställningar. Artiklarna söktes fram i databaserna PubMed och CINAHL och sammanställdes i tabeller. Den sammanställda datan bearbetades och analyserades utefter de teman som framkom. **Huvudresultat:** Sjuksköterskor ses ha varierande attityder gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk. I flertalet studier sågs sjuksköterskan ha en mer negativ inställning till att arbeta med patientgruppen jämfört med att arbeta med andra patientgrupper. Patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk upplevdes av sjuksköterskan som en svårhanterlig patientgrupp med komplexa vårdbehov och utåtagerande beteenden. **Slutsats:** Sjuksköterskor sågs ha en mer negativ attityd gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk.

Nyckelord: Attityder hos sjuksköterskor, Alkoholmissbruk, Substansmissbruk

Abstract

Background: Approximately 90 % of the Swedish population consumes alcohol, which by international standards is a high figure which can be compared to that around 60 % of the adult world population have consumed alcohol in the past year. Approximately 3.4-6.6% of the world's adult population is estimated to use drugs. Any comparable figures haven't been published for the Swedish population. Health-care professionals have a more negative attitude towards patients with alcohol or drug abuse. There have also been indications that the patient group got a lower status to take care of by the health personnel. **Aim:** To describe nurse's attitudes towards patients with alcohol and/or drug abuse, and perform a methodological examination of the included studies subject group. **Method:** The study is a literature review in which eleven scientific articles were included on the basis of the study's purpose. The articles were retrieved in PubMed and CINAHL and summarized in tables. The collected data were processed and analyzed along the themes that emerged. **Findings:** Nurses have varying attitudes towards patients with alcohol or drug abuse. In general, nurses seem to have a more negative attitude working with the patient group than they have working with patients that aren't having a drug or alcohol abuse. Patients with alcohol or drug abuse are experienced by the nurse as an unwieldy group of patients with complex care needs and acting out behaviors. **Conclusion:** Findings support that nurses have a more negative attitude towards patients with alcohol or drug use than to other patient groups.

Keywords: Nurses attitudes, Alcohol abuse, Substance abuse

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Alkohol och narkotika i världen	1
1.2	Alkohol och narkotika i Sverige	2
1.3	Vård av patienter med missbruk	2
1.4	Patienternas upplevelser av attityder mot dem inom sjukvården	2
1.5	Hälsa-och sjukvårdspersonalens attityder	3
1.6	Omvårdnadsteori	4
1.7	Problemformulering	4
1.8	Syfte	4
1.8.1	Frågeställningar	4
2	Metod	5
2.1	Design	5
2.2	Databaser/sökord	5
2.3	Urvalskriterier	5
2.4	Urval	6
2.5	Dataanalys	7
2.6	Forskningsetiska överväganden	8
3	Resultat	8
3.1	Negativa upplevelser av patientgruppen	9
3.1.1	Svårhanterlig patientgrupp	9
3.1.2	Stigmatisering	9
3.2	Sjuksköterskans upplevelser	10
3.3	Sjuksköterskans kunskap och erfarenhet	10
3.3.1	Okunskap hos sjuksköterskor om patientgruppen	10
3.3.2	Sjuksköterskans erfarenhet	11
Tabell 2: valda artiklars syfte och resultat		11
3.4	Artiklarnas undersökningsgrupper	14
Tabell 3: Valda artiklars metod och undersökningsgrupp		15
4	Diskussion	18
4.1	Huvudresultat	18
4.2	Resultatdiskussion	18
4.2.1	Metodologisk diskussion	20
4.3	Metoddiskussion	22
4.4	Kliniska implikationer för omvårdnad	22
4.5	Slutsats	23
4.6	Förslag till fortsatt forskning	23
	Referenslista	24

1 Introduktion

Narkotika är preparat som i regel ger upphov till olika typer av rus och som på grund av sina hälsovådliga effekter klassats som olagliga att inneha, köpa och sälja i de fall särskilda tillstånd inte finns. Cannabis och amfetamin är två exempel på denna typ av preparat. Alkohol är en psyko aktiv drog med berusningseffekt som liksom narkotika har setts ha en vådlig effekt på människors hälsa. Alkohol innefattas liksom narkotika i begreppet droger (Centralförbundet för alkohol- & narkotikaupplysning, 2014). Narkotika och alkohol riskerar att skapa ett beroendetillstånd hos användaren där bruket av drogen påverkat hjärnan till den grad att personen inte längre själv förmår att sluta bruka den drog som framkallat beroendet utan att detta skapar abstinens. Som ett led i beroendet uppstår vanligen ett missbruk där beroendet skapat upprepad problematik i den beroendes relationer och/eller i dennes sociala liv (Heilig, 2004). Det är vanligt att beroende och missbruk följs åt (Heilig, 2004), med detta som grund kommer även studier om beroende att inkluderas i föreliggande litteraturstudie.

Patienter som behöver vård för sitt alkohol-och/eller narkotikamissbruk eller hälsokomplikationer som uppstått till följd av deras missbruk är en växande patientgrupp som återfinns inom hela vårdkedjan. Patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk ses vara överrepresenterade inom sjukvården när det kommer till bland annat olyckstillbud, leverskador och intoxicationer (World Health Organisation, 2014).

1.1 Alkohol och narkotika i världen

Nästan 60 % av världens vuxna befolkning uppger att de någon gång under de senaste tolv månaderna druckit alkohol. Att dricka alkohol har setts vara en stark riskfaktor för över 200 sjukdomar som till exempel levercirros och skador på hjärta och kärl. Den kognitiva nedsättningen som uppkommer vid alkoholpåverkan leder även till en ökad skaderisk, bland annat genom ökad fallrisk (World Health Organisation, 2014). Andelen personer inom åldersspannet 15-64 år i världen som använder narkotika beräknas ligga på mellan 3.4–6.6 %. Cannabis, opiater, kokain och amfetaminer är oförändrat den vanligast förekommande narkotikan. Det beräknas att cirka 1 % av alla dödsfall är relaterade till narkotikamissbruk (United Nations Office on Drugs and Crime, 2012).

1.2 Alkohol och narkotika i Sverige

Uppemot 90 % av alla vuxna i Sverige beräknas dricka alkohol vilket internationellt sett är en väldigt hög siffra. År 2013 var 16 % av Sveriges befolkning mellan 16-84 år riskkonsumenter av alkohol och 12 % i denna åldersgrupp uppgav att de någon gång testat cannabis. Användandet av övriga narkotiska preparat sågs vara svåra att uppskatta (Centralförbundet för alkohol- & narkotikaupplysning, 2014).

1.3 Vård av patienter med missbruk

Antalet vårdtillfällen relaterat till missbruk ses öka både i Sverige och internationellt (Centralförbundet för alkohol- & narkotikaupplysning, 2014, World Health Organisation, 2014 och United Nations Office on Drugs and Crime, 2012). Trots att vårdtillfällena ökat förekommer det fortfarande att personer med alkohol- och/eller narkotikamissbruk inte ges vård och behandling för sitt missbruk, även i de fall då personerna uppfyller kriterierna för att ha ett livslångt missbruk (Oser et al., 2011). Denna avsaknad av behandling ses bland annat bero på att personen som missbrukar inte alltid anser sig vara i behov av behandling för sitt missbruk, att patientens anhöriga inte anser att patientens beroende är problematiskt (Kelly et al., 2014) eller att sjukvårdspersonalen inte tar initiativ till att utreda behov av behandling (Field et al., 2013). Känslor av rädsla och skam inför att söka behandling för sitt missbruk är vanligt förekommande hos patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk (Kelly et al., 2014, Lin, Wu & Detels, 2011 och Field et al., 2013).

1.4 Patienternas upplevelser av attityder mot dem inom sjukvården

Begreppet attityder handlar om en persons känslor, tankar och handlingar gentemot en person, ett objekt eller en fråga och kan vara av positiv, negativ eller generell karaktär. En persons attityd avspeglar sig i dennes handlingar och i personens samspel med omgivningen. Attityder påverkar även personens sätt att kommunicera och bemöta sina medmänniskor (Helkama et al., 2000). Patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk upplever sig bli bemötta med en mer negativ attityd från hälso- och sjukvårdspersonalen jämfört med andra patienter (Monks et al., 2013). Patienter ur denna patientgrupp upplevde sig stigmatiserade och diskriminerade och upplevde att de inte alltid gavs adekvat vård för de biverkningar som uppkom när de behandlades för sitt missbruk. Med anledning av hur de upplevde sig bli bemötta av vårdpersonal sökte

de sällan vård från andra instanser trots att de inte upplevde sig få adekvat och rättvis vård på deras nuvarande vårdavdelning (Lin, Wu & Detels, 2011).

De patienter med alkohol-eller narkotikamissbruk som upplevde sig ha en god relation med sina vårdare var tacksamma för detta och hade en positiv inställning till sin vårdare (Field et al., 2013). Vid en god vårdrelation upplevdes personalen som ett skyddsnät som hjälpte patienten genom motgångar och gav dem verktyg till fortsatt nykterhet (Thurang, Rydström & Bengtsson, 2011). I de fall vårdrelationen var bristfällig såg sig patienterna istället som dömda på förhand på grund av sitt missbruk (Field et al., 2013, Lin, Wu & Detels, 2011). En professionell vårdare ansågs av patienterna vara en person som var engagerad, insiktsfull och ärlig i sitt bemötande (Thurang, Rydström & Bengtsson, 2011, Thurang et al., 2010). Kvinnor med missbruk sågs värdera en inbjudande vårdmiljö och individanpassad omvårdnad som viktiga delar i ett gott vårdande (Thurang et al., 2010) medan männen såg sig själva som den aktiva delen i behandlingen och själva ville söka hjälpen när behov uppstod (Thurang, Rydström & Bengtsson, 2011).

1.5 Hälso-och sjukvårdspersonalens attityder

Att särbehandla patienter strider mot ICN:s etiska kod som menar att alla patienter inom hälso- och sjukvården ska bemötas på ett tillfredställande sätt och att alla har rätt till samma vård och behandling (Svensk sjuksköterskeförening, 2014). Meltzer et al. (2013) såg hos den intervjuade sjukhuspersonalen att de hade en mer negativ attityd gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk jämfört med de andra patientgrupperna som inkluderats i studien. Gilchrist et al.(2011) undersökte i sin tvärsnittsstudie attityder gentemot olika patientgrupper hos Hälso-och sjukvårdspersonal från åtta europeiska länder. Att arbeta med alkohol eller narkotikaberoende sågs ha en signifikant lägre status än att arbeta med övriga patientgrupper som tagits med i studien. Denna skillnad var tydligast inom primärvården och sågs variera något mellan de deltagande länderna. I intervjuer med patienter som vårdas för sitt alkohol-och/eller narkotikamissbruk har det framkommit att de intervjuade upplevde att sjuksköterskorna bemötte dem med negativa attityder (Gilchrist et al, 2011). Att sjuksköterskor kan ha en negativ attityd gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk framkom i en intervjustudie där sjuksköterskorna även beskrev deras relationer med patientgruppen som svår och konfliktfylld (Monks et al., 2013).

1.6 Omvårdnadsteori

Kim (2000) beskriver i sin omvårdnadsteori vikten av att sjuksköterskan kontinuerligt utvecklar sig i sin yrkesroll och verkar för att alla patienter ska ges rätt omvårdnad. För att möjliggöra detta menar hon att vården som ges ska vara evidensbaserad och individanpassad. Detta kräver i sin tur att sjuksköterskan skapar sig insikt och förståelse i den enskilde individens upplevelse av dennes omvårdnadsbehov. Arbetsrelationen mellan kollegor ska även främjas för att förbättra vårdkommunikationen och arbetsklimatet, vilket gynnar både vårdkedjan och patienten. Vårdmiljön ska vara anpassad efter de behov som finns, vara ren och samtidigt så inbjudande som möjligt. Detta eftersom kvalitén på den vård som ges till patienter är starkt beroende av vårdens helhet och inte bara enstaka element (Kim, 2000).

1.7 Problemformulering

Sjuksköterskan är en av de yrkesprofessioner som arbetar närmast och har tätast kontakt med patienter som har ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk. Dessa patienter bemöts i större utsträckning av negativa attityder av sjuksköterskor än patienter utan missbruk (Monks et al. 2013). Enligt Svensk sjuksköterskeförening (2014) ska alla patienter inom svensk hälso-och sjukvård bemötas och vårdas likvärdigt. För att främja en god och ömsesidig vårdrelation mellan sjuksköterskan och dessa patienter är det viktigt att ha kunskap om attityder hos sjuksköterskor rörande dessa patienter. Den förestående litteraturstudien ämnar sammanfatta tidigare studier om sjuksköterskans attityder i arbete med patienter som har ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk.

1.8 Syfte

Att beskriva sjuksköterskans attityder gentemot patienter med ett alkohol-och/eller drogmissbruk samt göra en metodologisk granskning av vilken undersökningsgrupp som använts i de inkluderade studierna.

1.8.1 Frågeställningar

1. Vilka attityder framkommer i tidigare studier att sjuksköterskan har till patienter med alkohol och/eller drogmissbruk?
2. Vilka var undersökningsgrupperna i de inkluderade studierna?

2 Metod

2.1 Design

Litteraturstudien har en deskriptiv design i enlighet med Polit och Beck (2012).

2.2 Databaser/sökord

Artiklarna som redovisas i resultatet är framsökta i PubMed och Cinahl, dessa två databaser anses av Polit och Beck (2012) vara lämpliga att använda för forskande sjuksköterskor. Sökorden valdes utifrån föreliggande litteraturstudies syfte och frågeställningar och omformulerades till Svenska Medical Subject Headings (MeSH) i enlighet med Karolinska institutet (2014). Den booleanska termen ”AND” användes i de fall där termer kombinerades i en sökning, detta för att få ett så ändamålsmässigt utfall av sökningarna som möjligt (Polit & Beck 2012). De sökord som användes var: *Alcoholism*”, *Nurses attitudes*”, *Attitude of health personnel*”, *Substance abuse*”, *Substance-related disorders* och *Alcohol-related disorders*. Sökningarna utfördes den 30 januari och de utvalda sökkombinationerna återges i Tabell 1.

Tabell 1. Söktabell

Databas	Sökterm	Antal träffar	Valda källor (exl. dubletter)
PubMed	“Alcoholism”[MeSH] AND “Attitude of health personnel”[MeSH]	134	3
PubMed	“Alcohol-related disorders”[MeSH] AND “Nurses attitude”[MeSH]	73	3
PubMed	“Substance related- disorder”[MeSH] AND “Nurses attitude”[MeSH]	147	4
CINAHL	“Substance abuse”[MeSH] AND “Nurses attitude” [MeSH]	24	1
	Totalt valda artiklar exl. dubletter		11

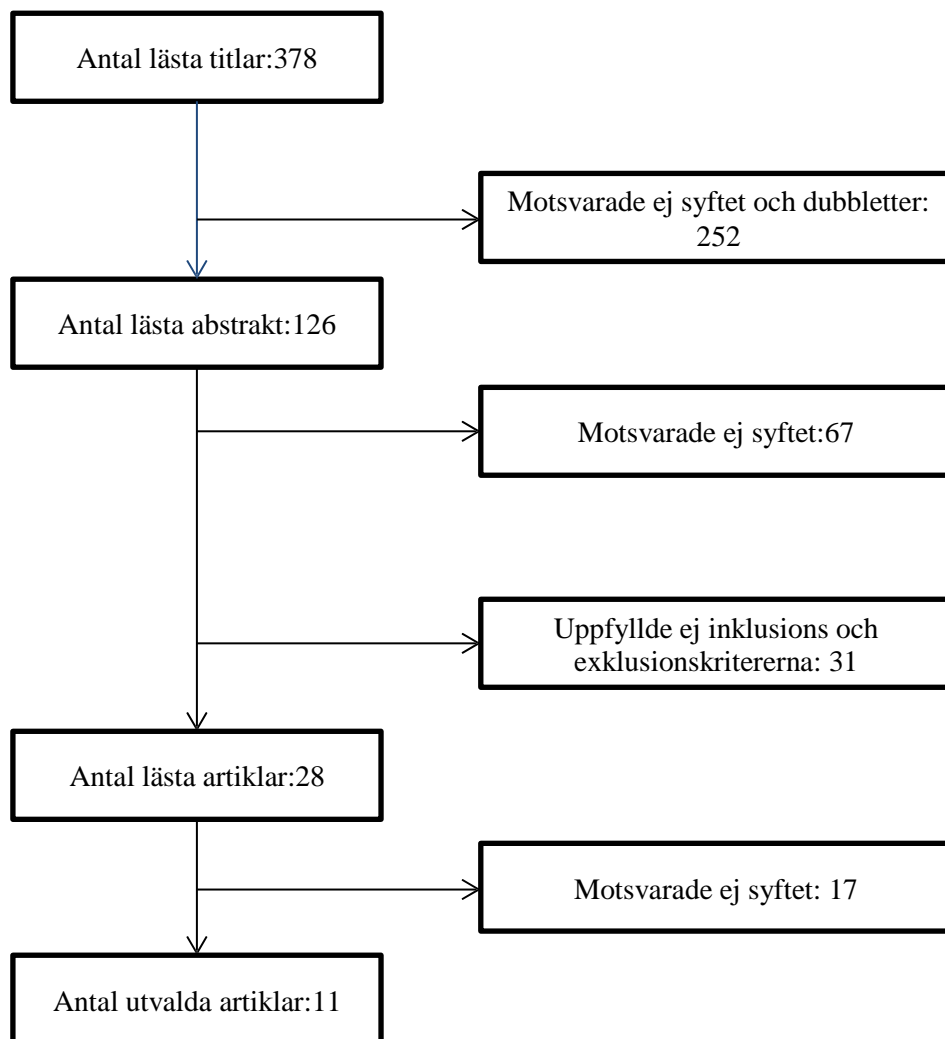
2.3 Urvalskriterier

De avgränsningar som användes i databassökningarna var att artiklarna skulle vara skrivna på engelska, vara tillgängliga gratis via Gävle högskola, handla om människor(Human) samt vara publicerad mellan 2005-2014. Artiklar som söktes fram genom Cinahl skulle vara vetenskapligt granskade(Peer Reviewed).

Inklusionskriterierna var att sjuksköterskans attityder i arbetet med patienter som har ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk utgjorde en central del i artikeln. Att artikeln var godkänd av en etisk kommitté alternativt att etiska övervägande gjorts och att dessa i så fall redovisades var ett ytterligare inklusionskriterium. Artiklar som var av medicinskt fokus, var review artiklar eller inte besvarade föreliggande litteraturstudies syfte och frågeställningar exkluderades.

2.4 Urval

Sökningarna gav olika utfall beroende på sökord och i vilken databas sökningen utfördes. Titlarna till de artiklar som sökts fram lästes, och om titeln verkade relevant inför den förestående litteraturstudien lästes även artikelns abstrakt. De dubletter som framkom i sökningarna exkluderades. Om artikeln efter det fortfarande ansågs relevant av författaren lästes hela artikeln, och de artiklar som uppfyllde förestående litteraturstudies urvalskriterier valdes sedan som källor. Urvalsprocessen redovisas i *Figur 1*.

Figur 1. Redovisning av urvalsprocessen.

2.5 Dataanalys

De artiklar som valdes till litteraturstudien granskades i sin helhet i enlighet med Polit och Becks (2012) riktlinjer för artikelgranskning av studier med kvalitativ respektive kvantitativ ansats. Färgkoder användes för att påvisa artiklarnas samstämmighet och olikheter i deras resultatdel för att på så vis utarbeta teman. Artiklarnas innehåll sammanställdes sedan i två tabeller (se tabell 2 och 3) för att göra resultatet mer lättöverskådligt inför den fortsatta bearbetningen och skrivandet av föreliggande studies resultatdel. Att kritiskt granska de inkluderade studiernas styrkor och svagheter var för sig samt att urskilja centrala teman är enligt Polit och Beck (2012) en viktig del i dataanalysen. Den metodologiska frågan om artiklarnas urvalsgrupp redovisas i tabell 3 och i löpande text under rubriken "Artiklarnas undersökningsgrupp".

2.6 Forskningsetiska överväganden

Författaren till den föreliggande litteraturstudien har valt att enbart använda sig av tidigare publicerade, vetenskapliga studier. För att inkluderas var studierna tvungna att vara godkända av en etisk kommitté alternativt tydligt presentera vilka etiska överväganden som gjorts. Att etiska överväganden gjorts inför en studie innebär att forskarna tagit hänsyn till etiska aspekter kring deltagarna som till exempel att de informerats om att deras deltagande är frivilligt och kan avbrytas samt att de följer riktlinjer kring hur personuppgifter ska hanteras (Codex, 2004). Genom att följa dessa kriterier kommer ingen nytillkommen, empirisk data att publiceras i föreliggande litteraturstudie.

Författaren till denna studie har strävat efter att presentera resultatet objektivt med tydliga referenser och utan egna värderingar i enlighet med Polit och Beck (2012). Föreliggande studies resultat är av författaren skrivet utan förfälskningar och plagiering och styrks av referenser som skrivits efter författarens förmåga. Den data som publiceras i denna litteraturstudie är avidentifierad så att den inte går att härleda till enskilda individer. Att avidentifiera data menar Polit & Beck (2012) är en viktig etisk aspekt inom forskning som är till för att skydda den enskilda individens säkerhet genom att omöjliggöra att andra personer än forskarna själva kan spåra personerna bakom enskild data (Polit & Beck, 2012).

3 Resultat

Litteraturstudiens resultat bygger på en sammanställning av elva vetenskapliga artiklar och presenteras både i löpande text och i tabellform, se tabell 2 och 3. I den löpande texten presenteras texten under 3 huvudkategorier ”*Negativa upplevelser av patientgruppen*”, ”*Sjuksköterskans upplevelser*”, ”*Sjuksköterskans kompetens och utveckling*”. Under huvudkategorin ”*Negativa upplevelser av patientgruppen*” återfinns underkategorierna ”*Svårhanterliga patienter*” och ”*Stigmatisering*”. Under huvudkategorin ”*Sjuksköterskans kunskap och erfarenhet*” återfinns underkategorierna ”*Okunskap hos sjuksköterskan om patientgruppen*” och ”*sjuksköterskans erfarenhet*”. Därefter redovisas vilka undersökningsgrupper som de inkluderade studierna använt under kategorin ”*Artiklarnas undersökningsgrupp*” och i tabellform, se tabell 3. De artiklar som används i resultatet är markerade med * i referenslistan.

3.1 Negativa upplevelser av patientgruppen

3.1.1 Svårhanterlig patientgrupp

Bettancourt Ortega och Arena Ventura (2013) undersökte i sin studie upplevelser hos sjuksköterskor av att vårda patienter med alkohol-eller narkotikamissbruk på ett allmänsjukhus i Chile. I studien framkom det att de deltagande sjuksköterskorna ansåg det som problematiskt att vårda patienter med ett alkohol-eller narkotikamissbruk. Detta eftersom patientgruppen upplevdes ha komplexa problem som påverkade både deras mentala, fysiska och spirituella hälsa vilket gjorde dem svårhanterliga för sjuksköterskan. Patienter med alkohol-eller narkotikamissbruk ansågs även ha en dålig attityd enligt sjuksköterskorna (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013).

Ford (2011) undersökte vilka svårigheter sjuksköterskor upplevde i sitt arbete med patienter som använde narkotika. I studien framkom det att dessa sjuksköterskor upplevde att patientgruppen hade en dålig attityd och upplevde patienterna som besvärliga och manipulerande när det kom till omvårdnad och medicinering. Sjuksköterskorna upplevde även patientgruppen som irritabel, aggressiv och våldsam, vilket sammantaget bidrog till att sjuksköterskorna upplevde patientgruppen som stundtals hotfull och riskfylld att arbeta med. (Ford, 2011).

3.1.2 Stigmatisering

När Lovi och Barr (2009) intervjuade några sjuksköterskor som arbetade på en avdelning specialiserade på patienter med alkohol och narkotikamissbruk om hur de upplevde att deras patienter blev bemötta när de sökte vård på en närliggande privatklinik. Sjuksköterskorna som intervjuades var eniga om att deras patienter bemöttes med en mer negativ attityd av privatklinikens sjuksköterskor än andra patienter. Sjuksköterskorna som intervjuades upplevde att deras patienter stigmatiserades på privatkliniken och att patienterna inte gavs rätt vård. Geirsson, Bendtsen och Spak (2005) fann i sin studie av svenska sjuksköterskor inom primärvården att dessa prioriterade alkoholrelaterad vård lägre än övriga livsstilsfrågor, både när det kom till att utöka den egna kompetensen och i det vardagliga arbetet.

Hos sjuksköterskorna fanns en uppfattning om att patienter med alkohol-eller narkotikamissbruk själva var skyldiga till sitt missbruk (Lovi & Barr, 2009) och att patienter med alkoholism inte var sjuka (Vargas & Luise, 2008). Några sjuksköterskor

ansåg istället att alkoholism grundade sig i vekhet och dålig moral hos den drabbade (Vargas & Luise, 2008). Sjuksköterskor med specialistkompetens inom missbruksvård upplevde att sjuksköterskor utan denna kompetens bemötte patienter med ett alkohol- eller narkotikamissbruk sämre än de bemötte övriga patienter. Patientgruppen gavs även sämre vård och blev i högre utsträckning anklagade för stöld och vandalisering än övriga patienter av sjuksköterskan (Lovi & Barr, 2009).

3.2 Sjuksköterskans upplevelser

Sjuksköterskor upplevde sig många gånger som psykiskt oförberedda inför arbetet med patienter som har ett alkohol- eller narkotikamissbruk vilket försämrade sjuksköterskans förmåga till att ge patienterna god omvårdnad (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013). Sjuksköterskor som arbetade på en avdelning specialiserad mot vård av patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk upplevde svårigheter när deras patienter sökte vård utanför avdelningen. Sjuksköterskorna på den specialiserade avdelningen upplevde att deras patienter inte blev bemötta på ett bra sätt när de sökte vård utanför avdelningen. De upplevde även att vårdpersonalen på de externa avdelningarna inte gav dessa patienter den vård de behövde (Lovi & Barr, 2009). Patientgruppen ansågs problematiska och svåra att vårda, och på grund av detta upplevde sjuksköterskor att patientgruppen hade en negativ påverkan på dynamiken på avdelningen där de vårdades. Detta resulterade i att patientgruppen inte ansågs som önskvärd av en del sjuksköterskor (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013).

3.3 Sjuksköterskans kunskap och erfarenhet

3.3.1 Okunskap hos sjuksköterskor om patientgruppen

Pillon och Larenjeira (2005) undersökte i sin kvantitativa studie sjuksköterskors utbildningsnivå om alkoholmissbruk och hur sjuksköterskans utbildningsgrad påverkade sjuksköterskans attityd gentemot dessa patienter. I studien framkom det att sjuksköterskorna upplevde sig ha fått ytterst sparsam information om missbrukets påverkan av patients sociala, familjära och fysiska funktion. Något signifikant samband mellan sjuksköterskans utbildningsgrad inom alkoholmissbruk och sjuksköterskans attityd gentemot patientens känslor, privatliv och mekanismen bakom alkoholdrickande framkom inte i studien (Pillon & Larenjeira, 2005).

I en studie av sjuksköterskors attityd mot patienter att majoriteten av de deltagande sjuksköterskorna inte genomgått någon grundutbildning om alkohol- och narkotika under sin sjuksköterskeutbildning (Vargas och Souza Formigoni, 2013). Brist på kunskap om missbruk framkom även i en annan studie där tre fjärdedelar av sjuksköterskorna inte upplevde sig ha mottagit tillräcklig med utbildning och handledning inom området för att kunna ge patientgruppen ett bra bemötande och adekvat vård (Ford, Bammer & Becker, 2008).

3.3.2 Sjuksköterskans erfarenhet

Sjuksköterskans erfarenhet, både den som erhållits inom arbetslivet och privat har setts påverka dennes attityd gentemot patienter med alkohol- eller drogmissbruk (Chang & Yang, 2013). Sjuksköterskor som uppgav att de själva konsumerade alkohol sågs ha en mer positiv attityd gentemot måttlig konsumtion av alkohol än sjuksköterskor som inte konsumerade alkohol (Soares, Vargas & Souza Formigoni, 2013 och Vargas & Luise, 2008). Trots att sjuksköterskor generellt har en mer positiv attityd till alkohol än tidigare (Vargas & Luise, 2008) finns fortfarande en ovilja hos sjuksköterskor som konsumerar alkohol att prata om detta (Soares, Vargas & Souza Formigoni, 2013).

Tabell 2: valda artiklars syfte och resultat

Författare, land och publ. år	Titel	Syfte	Resultat
Bettancourt Ortega, L., & Arena Ventura, C. 2013. Chile	I am alone: the experience of nurses delivering care to alcohol and drug users	Att fastställa upplevelsen hos sjuksköterskor som vårdar drogberoende patienter på ett allmänsjukhus.	Sjuksköterskorna upplevde sig ha bristande kunskaper om missbruksvård vilket skapade svårighet i deras yrkesroll, bland annat inom områdena kontroll och aktörighet.
Chang, Y-P. & Yang M-S. T. 2013. Taiwan	Nurses' attitudes toward clients with substance use problems	Att studera faktorer som associeras med sjuksköterskors attityder mot patienter som på ett problematiskt sätt konsumerar alkohol eller använder narkotika.	Majoriteten av de sjuksköterskor som deltog i studien uppgav att de hade fått bristfällig undervisning och handledning inför sitt arbete med patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk. Sjuksköterskans ålder, arbetslivserfarenhet som sjuksköterska och utbildning sågs påverka dennes attityd mot patientgruppen.

Författare, land och publ. år	Titel	Syfte	Resultat
Ford, R. 2011. Australien	Interpersonal Challenges as a constraint on care: The experience of nurses' care of patients who use illicit drugs	Att utforska de vilka svårigheter som sjuksköterskor upplever i sin yrkesroll i arbetet med patienter som missbrukar illegala droger.	Sjuksköterskorna upplevde patientgruppen bland annat som våldsam, aggressiv, hotfull, farlig, arg och irrationell. Flertalet sjuksköterskor upplevde denna patientgrupp som manipulativ när det kom till medicinering och vårdrutiner vilket försvårade omvårdnaden. Sjuksköterskorna ansåg även att denna patientgrupp inte tog ansvar för sin hälsa och för sociala omständigheter.
Ford, R., Bammer, G. & Becker, N. 2008. Australien	The determinants of nurses' therapeutic attitude of patients who use illicit drugs and implications for workforce development	Att undersöka allmän sjuksköterskans terapeutiska attityd mot patienter som brukar narkotika och att initiera utveckling hos arbetskraften.	Sjuksköterskorna uppgav låg förekomst av förberedelse och utbildning om alkohol och narkotika på sina respektive arbetsplatser. Många av dem ansåg även att möjlighet till handledning inom området var bristfällig. Trots att majoriteten av sjuksköterskorna upplevde att deras omvårdningsroll var legitim upplevde enbart 25 % att de hade adekvat utbildning för att kunna ge denna vård.
Ford, R., Bammer, G. & Becker, N. 2009. Australien	Improving nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs: Workplace drug and alcohol education is not enough.	Studera effekten av narkotika- och alkoholutbildning på sjuksköterskans terapeutiska attityd mot patienter som använder narkotika.	Alkohol- och narkotikautbildning sågs kunna ha effekt på sjuksköterskans terapeutiska attityd mot patientgruppen. För att signifikant förbättra sjuksköterskans terapeutiska attityd krävdes dock att den gavs fortlöpande och kompletterades med handledning på arbetsplatsen.
Geirsson, M., Bendtsen, P. & Spak, F. 2005. Sverige	Attitudes of Swedish general practitioners and nurses to working with lifestyle change, with special reference to alcohol consumption	Att utforska svenska AT-läkares och sjuksköterskors attityder till att arbeta med problem relaterade till alkohol. Dessa attityder jämfördes sedan med samma personals attityder i arbetet med andra viktiga livsstilsfrågor såsom motion, rökning, övervikt och stress	Både sjuksköterskor och AT-läkare upplevde det som mindre viktigt att arbeta med alkoholrelaterade frågor än att arbeta med de övriga livsstilsfrågorna som inkluderades i studien. Sjuksköterskor som medverkat i alkoholrelaterade utbildningar sågs ha en mer positiv attityd gentemot att arbeta med alkoholfrågor.

Författare, land och publ. år	Titel	Syfte	Resultat
Pillon, C, S., & Larenjeira, R, R. 2005. Brasilien	Formal education and nurses' attitudes towards alcohol and alcoholism in a Brazilian sample	Att utvärdera den teoretiska/praktiska nyttan av utbildning under och efter sjuksköterskeutbildningen och hur utbildning påverkar sjuksköterskans attityd i arbetet med alkoholmissbrukare.	Hälften av deltagarna uppgav att de fått minimalt med utbildning om alkoholism och vilka inverkningsområden alkoholism har på den drabbade inom fysiska, familjära och sociala områden. Det sågs inget signifikant samband mellan vilken utbildning som sjuksköterskan erfarits inom området och den attityd som fanns gentemot med den alkoholberoendes känslor, privatliv och mekanismerna bakom alkoholdrickandet.
Soares, J., Vargas, D., & Souza Formigoni, M, L, O. 2013. Portugal	Knowledge and attitudes of nurses towards alcohol and related problems: the impact of an educational intervention	Att verifiera en utbildningsinterventions effekt på sjuksköterskors kunskaper och attityder gentemot alkoholanvändning och associerade problem.	Mindre än 50 % av de deltagande sjuksköterskorna uppgav att de givits någon form av grundutbildning om alkohol och narkotika under sin sjuksköterskeutbildning. Sjuksköterskorna i studien observerades ha en något negativ attityd mot alkoholism som fenomen vilket inte förändrades av ökad kunskap och utbildning. De ansåg även att denna patientgrupp var otillfredsställande att arbeta med.
Vadlamudi, R, S., Adams, S., Hogan, B., Wu, T., & Wahid, Z. 2008. USA	Nurses' attitudes, beliefs and confidence levels regarding care for those who abuse alcohol: Impact of educational intervention	Att utvärdera hur utbildningsinterventioner påverkar sjuksköterskans attityder, uppfattningar och självförtroende.	Utbildningsintervention om alkoholmissbruk och behandling indikerades ha en statistisk, positiv effekt på primärsjuksköterskans attityd, självförtroende och tro på att deras arbete gör skillnad.
Vargas, D., & Luis, M, A, V. 2008. Brasilien	Alcohol, Alcoholism and alcohol addicts: conceptions and attitudes of nurses from district basic health centers	Att öka kunskapen om vilka attityder och föreställningar som tenderar att finnas hos sjuksköterskor gentemot alkohol, alkoholism och alkoholberoende.	Sjuksköterskorna i studien sågs ha en mer positiv attityd gentemot alkohol än vad som setts i tidigare, likvärdiga studier. De sjuksköterskor som själva konsumerade alkohol hade en mer positiv attityd till alkohol än de sjuksköterskor som inte själva drack alkohol. Sjuksköterskorna ansåg inte alltid att personer med ett alkoholmissbruk var sjuka, och det framkom att flera av de tillfrågade sjuksköterskorna ansåg att alkoholism och alkoholberoende grundade sig i en moral defekt och vekhet hos patienten.

3.4 Artiklarnas undersökningsgrupper

De elva studier som inkluderats har använt sig av legitimerade sjuksköterskor i sina undersökningsgrupper och sjuksköterskor med specialistutbildning har inte exkluderats från undersökningsgrupperna. I Geirsson, Bentsen och Spaks (2005) studie deltog utöver sjuksköterskor även allmän läkare och i Pillon och Larenjeiras (2005) studie deltog även sjuksköterskestudenter och sjuksköterskelärare. Resultatet från de deltagare i studierna som inte var sjuksköterskor exkluderades från föreliggande litteraturstudies resultat. Studiernas undersökningsgrupper var av varierande storlek med alltifrån sex deltagare (Lovi & Barr, 2009 och Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013) till som mest 1583 deltagare (Ford, Bammer och Becker, 2008 och Ford, Bammer & Becker, 2009). Även åldersfördelningen skiljde sig mellan studierna där den yngsta deltagaren var 22 år (Vadlamudi et al., 2008) och den äldsta var 72 år (Ford, Bammer & Becker, 2008 och Ford, Bammer & Becker, 2009). I de nio studier där könsfördelningen i undersökningsgruppen har presenterats var majoriteten kvinnor (Pillon & Larenjeira, 2005, Chang & Yang, 2013, Ford, Bammer & Becker, 2008, Geirsson, Bendtsen & Spak, Vargas & Luise, 2008, 2005, Ford, Bammer & Becker, 2009, Ford, 2011, Vargas & Souza Formigoni, 2013, Vadlamudi et al., 2008).

Fem av elva studier inkluderade sjuksköterskor i sina studier som arbetade med patienter med narkotika- och/eller narkotikamissbruk vid utvalda arbetsplatser (Pillon & Larenjeira, 2005, Chang & Yang, 2013, Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013, Vargas & Luise, 2008 och Lovi & Barr, 2009). Två av studierna valde ut sina deltagare efter geografiska områden (Ford, Bammer & Beckers, 2008, Geirsson, Bendtsen & Spak, 2005). De sjuksköterskor som deltog i Ford, Bammer och Becker (2009) och Fords (2011) studier valdes utifrån sitt tidigare deltagande i Ford, Bammer och Beckers (2008) studie. Vadlamudi et al. (2008) inkluderade enbart sjuksköterskor som vidareutbildade sig vid Vanderbilt University School of Nursing i sin undersökningsgrupp. Vargas och Souza Formigoni (2013) valde sjuksköterskorna till sin kontrollgrupp utifrån var de arbetade. De sjuksköterskor som valdes till undersökningsgruppen valdes utifrån sitt deltagande i en intervention vars inverkan forskarna ville studera. En av studierna inkluderades enbart sjuksköterskor som ansvarade för att vårda patienter som brukade psyko aktiva substanser (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013) medan forskarna i en annan studie valde att handplocka lämpliga deltagare från en avdelning som vårdade patienter med missbruk (Lovi & Barr,

Tabell 3: Valda artiklars metod och undersökningsgrupp

skor till sin studie utifrån vilka

skift sjuksköterskorna arbetade.

Författare och publ. år	Titel	Design och ansats	Unders. grupp	Datansamlingsmetod	Dataanalysmetod
Bettancourt Ortega, L., & Arena Ventura, C. Chile 2013	I am alone: the experience of nurses delivering care to alcohol and drug users.	Kvalitativ ansats och fenomenologisk design.	Sex sjuksköterskor som arbetade på den utvalda medicinavdelningen.	Ljudinspelade intervjuer. Intervjuerna ägde rum antingen på avdelningen eller på en plats indikerad av den sjuksköterska som intervjuades.	Ljudinspelningarna transkriberades och delades in efter de tre teman som uppstod. Resultatet visades sedan för de intervjuade för att verifiera transkriberingen.
Chang, Y-P. & Yang M-S. Kina. 2013	Nurses' attitudes toward clients with substance use problems	Kvantitativ ansats och tvärsnitts design.	489 sjuksköterskor som arbetade på två olika medicinsjukhus i Taiwan. Deltagarnas medelålder låg på 28.2 år och 96% av dem var kvinnor. Deltagarna hade varierad utbildningsgrad och 70% hade erfarenhet av att vårda patienter med alkoholmissbruk. Sjuksköterskorna hade i genomsnitt 6.4 års arbetslivserfarenhet.	Enkäter skickades ut till sjuksköterskor som arbetade på de utvalda avdelningarna.	Pearson's korrelationstest, Kendall rank korrelationstest, T-test, Mann-Whitney U-test, Hierarkisk regression.
Ford, R. 2011. Australien	Interpersonal Challenges as a constraint on care: The experience of nurses' care of patients who use illicit drugs	Ansatsen har både kvantitativa och kvalitativa inslag. Tvärsnitts design.	311 sjuksköterskor utplockade från Ford, Bammer och Beckers (2008) studie. Sjuksköterskorna var i åldersspannet 33-51 år, 98% var kvinnor och 80 % arbetade inom den allmänna sjukvården. Majoriteten av sjuksköterskorna var vidareutbildade och hade en arbetslivserfarenhet på mellan 9-29 år.	Den data som användes i studien samlades in från en av de frågor som besvarats av de deltagande sjuksköterskorna i Ford, Bammer och Beckers (2008) studie.	De svar som samlats in analyserades och kodades efter teman på datoriserad väg och namngavs. Efter det gick en oberoende forskare igenom den ursprungliga datan för att skapa en diskussion om de kodningar som valts.
Ford, R., Bammer, G. & Becker, N. 2008. Australien	The determinants of nurses' therapeutic attitude of patients who use illicit drugs and implications for workforce development	Ansatsen har både kvantitativa och kvalitativa inslag. Tvärsnitts design.	Sjuksköterskor som var registrerade i ACL (Australian Capital Territory Nurses) år 2002. Sjuksköterskornas medelålder var 44 år och 1509 av de totalt 1583 sjuksköterskorna var kvinnor.	Enkäter skickades ut till alla sjuksköterskor som var registrerade i ACL år 2002.	STATA, multivariabel linjär regressions analys

Författare och publ. år	Titel	Design och ansats	Unders. grupp	Datainsamlingsmetod	Dataanalysmetod
Geirsson, M., Bendtsen, P. & Spak, F. 2005. Sverige	Attitudes of Swedish general practitioners and nurses to working with lifestyle change, with special reference to alcohol consumption	Kvantitativ ansats och utforskande design.	183 sjuksköterskor och 68 allmänläkare deltog. Sjuksköterskornas medelålder var 48 år, 94.8 % av dem var kvinnor och de hade i genomsnitt arbetat som sjuksköterska i 14.3 år.	En modifierad version av WHO Collaborative Study Questionnaire skickades ut till alla sjuksköterskor och allmänläkare i länet skaraborg, Sverige.	Multivariabel regressionsanalys.
Lovi, R. & Barr, J. 2009. Australien	Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A phenomenological Giorgi study	Kvalitativ ansats och deskriptiv design.	Sex sjuksköterskor i åldersspannet 35 till 58 år. De hade arbetat med missbruksvård i mellan 8 månader och 20 år.	Ljudinspelade intervjuer. De två första intervjuerna var ostrukturerade och påbörjades med en bred och informell fråga. Under intervjuernas gång inflikade de som intervjuade med följdfrågor för att säkerställa att den intervjuade inte gled ifrån ämnet. Alla utom en av intervjuerna hölls på sjuksköterskornas avdelning.	Den insamlade datan transkriberades och lästes sedan igenom två gånger för att skapa ett helhetsperspektiv. Därefter lästes all data åter igenom grundligt, nyckelmeningar togs ut och datan sorterades därefter tematiskt. Datan syntetiserades sedan för att återskapa sjuksköterskornas åsikter och erfarenheter. Detta gjordes enskilt av båda författarna som sedan jämförde deras fynd och bearbetade dessa till samstämmighet uppstod.
Pillon, C, S., & Larenjeira, R, R. 2005. Brasilien	Formal education and nurses' attitudes towards alcohol and alcoholism in a Brazilian sample	Kvantitativ ansats och deskriptiv design.	319 deltagare. 190 av dessa var sjuksköterskor och resterande var sjuksköterskestudenter och sjuksköterskelärare. Av sjuksköterskorna var 92 % kvinnor och sjuksköterskorna var mellan 22 till 53 år gamla.	Enkäter skickades ut till sjuksköterskor, sjuksköterskestudenter och sjuksköterskelärare på utvalda sjukhus och universitet i Brasilien. Bekvämlighetsurval.	Deskriptiv och jämförande statistik. Kruskal-Wallis icke-parametriska analys.

Författare och publ. år	Titel	Design och ansats	Unders. grupp	Datainsamlingsmetod	Dataanalysmetod
Vadlamudi, R., S., Adams, S., Hogan, B., Wu, T., & Wahid, Z. 2008. USA	Nurses' attitudes, beliefs and confidence levels regarding care for those who abuse alcohol: Impact of educational intervention.	Kvantitativ ansats och utforskande design	181 legitimerade sjuksköterskor Deltagarnas ålder låg i ålderspannet 22-57 år och 96 % av dem var kvinnor. Deltagarna hade varierad utbildningsgrad och erfarenhet av patienter med alkoholmissbruk	Sjuksköterskorna som deltog i studien fick fylla i enkäter före och efter att de deltagit vid interventionen. Frågorna i enkäten berörde sjuksköterskans kunskaper, attityder och självförtroende i att screena och hålla i interventioner om alkoholmissbruk. Dessa frågor kunde besvaras efter en femgradig skala.	Par T-Test och NOVA.
Vargas, D., & Luis, M, A, V. 2008. Brasilien	Alcohol, Alcholism and alcohol addicts: conceptions and attitudes of nurses from district basic health centers.	Kvalitativ ansats och deksriptiv design.	10 sjuksköterskor inom ålderspannet 41-50, 10 % av dem var män och de var utvalda så att tre institutioner var representerade från all tre skift. Fyra av dem hade en master och nio av dem hade en specialistutbildning. De hade påbörjat sin karriär i 16-20 års åldern.	Semi-strukturerade intervjuer som spelades in.	Inspelningarna transkriberades och lästes igenom för att sedan sorteras tematiskt. Därefter lästes datan igenom igen för att skapa en bild hos författaren om vilka attityder som förekom hos de intervjuade om alkohol och alkoholberoende. De attityder som framkom sorterades därefter utefter de huvudteman som författarna ansåg som passande.

4 Diskussion

4.1 Huvudresultat

Sjuksköterskor sågs ha en mer negativ attityd i mötet med patienter som hade ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk än mot patienter som inte hade ett missbruk. Även sjuksköterskans bemötande av patientgruppen särskilde sig från bemötandet av övriga patientgrupper, och både patienterna själva och sjuksköterskor fann att patientgruppen inte vårdades jämnt med andra patientgrupper. Patienter med alkohol- eller narkotikamissbruk upplevdes av sjuksköterskor som en svårhanterlig patientgrupp på grund av att de upplevdes ha komplex problematik som både involverade mental, spirituell och fysisk ohälsa. Patientgruppen sågs på grund av sin problematik och beteende som besvärliga och manipulerande i vissa arbetsmoment samt att det skapade en osäkerhet hos en del sjuksköterskor för deras egen säkerhet.

Sjuksköterskor sågs skuldbelägga patienterna för deras alkohol-och/eller narkotikamissbruk, vissa av sjuksköterskorna uttryckte även att de ansåg att dessa patienter inte sjuka utan snarare led av moraliska tillkortakommanden eller vekhet. Det fanns ett motstånd hos sjuksköterskor att vårda patienterna. Dels på grund av att sjuksköterskorna inte alltid upplevde sig psykiskt förberedd inför vårdmötet men också för att patienterna ansågs ha en negativ inverkan på avdelningsdynamiken där de vårdades.

4.2 Resultatdiskussion

I föreliggande litteraturstudie framkom det att sjuksköterskans attityder gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk ofta var negativa (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013 och Ford, 2011) vilket riskerade att påverka vilken vård patientgruppen mottog (Lovi & Barr, 2009 och Geirsson, Bendtsen & Spak, 2005). Sjuksköterskans negativa attityd gentemot patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk sågs även avspeglas i omvårdnaden av patientgruppen, bland annat genom minskad motivation och bortprioriteringar från sjuksköterskans sida (Geirsson, Bendtsen & Spak, 2005). Kelleher (2007) fann i sin litteraturstudie att sjuksköterskor och övrig sjukvårdspersonal hade en negativ attityd mot patienter som har ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk att detta kan ha en negativ inverkan på patientgruppens vårdtid. Författaren till denna studie har erfaren att patienter som har ett missbruk själva uttrycker att de upplever sig bli illa bemötta och orättvist behandlade av sjuksköterskor

om deras missbruk uppdagas. Bland annat genom att de inte får adekvat smärtbehandling men också att de upplever sig skuldbelagda. Nämnade upplevelser beskrivs även av patienterna som intervjuades av Lin, Wu & Detels, 2011). Kim (2000) menar att sjuksköterskan ska bemöta alla patienter på ett sätt som gör att en trygg och god vårdrelation kan skapas och sedan upprätthållas.

Patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk upplevdes stigmatiseras inom sjukvården när patienterna sökte vård på avdelningar som inte var specialiserade mot missbruksvård (Lovi & Barr, 2009). Sjuksköterskor ansåg inte alltid att missbruk var en sjukdom och kunde istället skuldbelägga patienten för missbruket (Vargas & Luise, 2008). Dessa attityder upplevdes även av patienterna själva, som trots att de inte upplevde sig få rätt vård undvek att söka vård utanför den avdelning där de vårdades för sitt missbruk (Lin, Wu & Detels, 2011). Att patienter som har ett missbruk upplever att de inte kan söka vård utanför den avdelning där de vårdas för sitt missbruk är enligt författaren till denna studie en allvarlig konsekvens av de negativa attityder som finns hos sjukhuspersonalen. Kim (2000) menar att sjuksköterskan alltid ska verka för att alla patienter ska få adekvat vård.

Lovi och Barr (2009) såg hos de sjuksköterskor som intervjuades en positiv attityd och stark motivationskraft till att arbeta med patienter som hade ett alkohol-och/eller narkotikamissbruk. Dessa sjuksköterskor arbetade på en avdelning specialiserad mot alkohol- och narkotikamissbruk och hade fortlöpande givits möjlighet att delta i utbildning om missbruk även efter sin sjuksköterskeutbildning (Lovi & Barr, 2009). Denna skillnad i attityder tror författaren till föreliggande studie kan bero på att sjuksköterskorna i Lovi och Barrs (2009) studie generellt hade mer utbildning och erfarenhet av missbruk än de sjuksköterskorna som deltog i Kelleher (2007), Bettancourt Ortega och Arena Ventura (2013) och Ford (2011) studier. Att sträva efter utökad kunskap och kompetens är enligt Kim (2000) essentiellt för att sjuksköterskan skall kunna ge patienten rätt vård.

Okunskap hos sjuksköterskan har setts kunna leda till att sjuksköterskan inte kan förbereda sig inför mötet med patienter som har ett alkohol- och/eller narkotikamissbruk (Ford, Bammer & Becker, 2008). Som sjuksköterska är det enligt Kim (2000) viktigt att bemöta var enskild individ utifrån patientens förutsättningar och behov vilket enligt

författaren till denna studie kräver att sjuksköterskan är väl förberedd och införstådd i patientens situation. Av författarens erfarenhet kan detta uppnås först när sjuksköterskan har en grundläggande förförståelse och bemöter patienten med ett öppet sinne. Thurang, Rydström och Bengtsson (2011) och Thurang et al. (2010) fann att sjuksköterskans engagemang, insiktsfullhet och ärlighet i mötet med patienten var avgörande för om en god vårdrelation kunde skapas.

Sjuksköterskorna som deltog i en av de inkluderade studierna upplevde att det var svårt att rekrytera sjuksköterskor med specialistkompetens inom missbruksvård och att deras avdelning inte var anpassad efter de behov som uppkom vid missbruksvård (Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013). Kim (2000) beskriver i sin omvårdnadsteori vikten av att sjuksköterskan kontinuerligt utvecklar sig i sin yrkesroll och verkar för att alla patienter ska ges rätt omvårdnad. För att möjliggöra detta menar hon att vården som ges ska vara evidensbaserad och individanpassad. Arbetsrelationen mellan kollegor ska även främjas för att förbättra vårdkommunikationen och arbetsklimatet, vilket gynnar både vårdkedjan och patienten. Vårdmiljön ska vara anpassad efter de behov som finns, vara ren och samtidigt så inbjudande som möjligt. Detta eftersom kvalitén på den vård som ges till patienter är starkt beroende av vårdens helhet och inte bara enstaka element (Kim, 2000). Att det upplevs som svårt att rekrytera sjukhuspersonal med specialistkompetens inom missbruksvård tror författaren till denna studie är ett resultat av de negativa attityder mot patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk hos sjukvårdspersonal som tidigare studier påvisat (Kelleher, 2007 och Meltzer et al., 2013). Att det finns ett samband mellan en persons attityd och hur personens motivation och handlingar stöds av Helkama et al. (2000).

4.2.1 Metodologisk diskussion

I de studier som inkluderats i föreliggande litteraturstudies resultat var de deltagande sjuksköterskorna legitimerade och i de studier där sjuksköterskans utbildningsgrad redovisades hade sjuksköterskor med vidareutbildningar inte exkluderats från att delta. Att använda sig av rätt undersökningsgrupp är viktigt för resultatets reabilitet (Polit & Beck, 2012). Eftersom föreliggande litteraturstudie skall belysa allmänsjuksköterskans attityder mot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk kan det faktum att även specialistsjuksköterskor deltagit påverkat resultatet så att det inte överensstämmer med allmänsjuksköterskans attityder.

Studierna som inkluderats i denna litteraturstudie var utförda i olika länder och världsdelar vilket enligt Polit och Beck(2012) kan ökar resultatets generaliserbarhet. Författaren tror dock att spridningen, både geografiskt men också sett till studiernas design och variationerna i sjuksköterskornas utbildningsnivåer kan ha varit en nackdel när enbart elva artiklar har inkluderats i resultatet. Detta tror författaren kan vara en bidragande orsak till att resultatet inte blev samstämmigt på en del punkter, som till exempel att sjuksköterskorna i Lovi och Barrs (2009) studie hade en positiv attityd till patienter med missbruk vilket sjuksköterskorna i Bettancourt Ortega och Arena Venturas (2013) studie inte hade. Polit och Beck (2012) menar att ett resultats trovärdighet påverkas av mängden data som samlats in och samstämmigheten i dessa.

I fem av de elva studier som inkluderats var studiernas deltagare valda utifrån deras arbetsplats (Pillon & Larenjeira, 2005, Chang & Yang, 2013, Bettancourt Ortega & Arena Ventura, 2013, Vargas & Luise, 2008 och Lovi & Barr, 2009. Vadlamudi et al. (2008) valde ut deltagarna utifrån att de studerade vid en specifik utbildning på ett utvalt universitet. Polit och Beck (2012) menar att denna typ av bekvämlighetsurval minskar resultatens överförbarhet eftersom resultatet i en studie som utförts på enskilda arbetsplatser inte nödvändigtvis överensstämmer med hur det ser ut utanför den arbetsplatsen.

De sjuksköterskor som deltagit i Ford, Bammer och Becker (2009) och Fords (2011) studier deltog även i Ford, Bammer och Beckers (2008) studie. Detta är enligt författaren till denna litteraturstudie en svaghet i denna studie eftersom detta medför att samma sjuksköterskor har legat till grund för resultatet i tre studier vars resultat sedan jämförs i denna litteraturstudie. Författaren till föreliggande studie anser att detta kan ha medföra att de sjuksköterskor som deltagit i alla tre studier får mer utrymme i föreliggande studie än de sjuksköterskor som bara deltagit i en av de inkluderade studierna. Anledningen till att dessa tre studier trots ovanstående har är att författaren har bedömt att alla tre studier bidrar till denna litteraturstudie och att dess resultat kompletterar varandra. Polit och Beck (2012) menar att det är viktigt att de studier som inkluderas i en litteraturstudie är förenliga med litteraturstudiens syfte och frågeställningar.

4.3 Metoddiskussion

För att beskriva sjuksköterskans attityder mot patienter med alkohol- och/eller narkotikamissbruk valdes att genomföra en litteraturstudie. I en litteraturstudie sammanställs aktuell forskning inom det valda området (Polit & Beck, 2012) vilket författaren till denna studie ansåg var en lämplig ansats för att besvara studiens frågeställningar. Databaserna CINAHL och PubMed användes för att finna relevanta studier. De utvalda databaserna anses av Polit och Beck (2012) som särskilt lämpade vid omvårdnadsforskning. Enligt Polit och Beck (2012) är det betydelsefullt att den sökstrategi som används är lämplig för varje enskild databas som används. För att säkerställa att lämpliga sökord användes översatte författaren alla tilltänkta sökord till MeSH-termer i enlighet med Karolinska (2014). De MeSH-termer som användes i CINAHL sågs även vara CINAHL headings och därmed lämpliga för den databasen. Den booleanska termen "AND" användes i de fall där termer kombinerades i en sökning, detta för att öka chansen att finna relevanta studier (Polit & Beck 2012).

Att enbart två databaser användes kan vara en svaghet då relevanta artiklar kan ha exkluderats som konsekvens av detta. De sökord som författaren använde sig av ses som tillförlitliga, men det faktum att trunkering(*) inte användes vid sökningarna kan ha medfört att artiklar som var relevanta för ämnet föll bort. Både kvalitativa och kvantitativa studier inkluderades för att få både en mer ingående beskrivning av den enskilde individens upplevelser och för att ge en översikt över sjuksköterskans attityd gentemot patientgruppen. Att författaren valde att använda sig av både kvantitativa och kvalitativa studier kan ha medfört att resultatet ger en mindre entydig beskrivning av sjuksköterskans attityder. Denna risk förstärks ytterligare av att resultatet enbart baserar sig på elva artiklar.

Att författaren var ensam i arbetet med att söka fram och bearbeta de artiklar som använts kan ses som en svaghet eftersom det ökar risken för att feltolkningar har skett. För att undvika detta har författaren noggrant läst igenom och bearbetat artiklarna som använts för att sedan upprepa processen.

4.4 Kliniska implikationer för omvårdnad

Med föreliggande litteraturstudie har författaren som förhoppning att tillföra kunskaper hos allmänsjuksköterskan om vilka attityder patienter med alkohol- eller

narkotikamissbruk bemöts med av sjuksköterskor. Genom att öka sjuksköterskans medvetenhet skapas en möjlighet för sjuksköterskan att problematisera och ifrågasätta både sin egen och andras attityder gentemot patientgruppen. Patienter med alkohol- eller narkotikamissbruk har i föreliggande litteraturstudie setts stigmatiseras av sjuksköterskor när de sökt vård. Sjuksköterskorna har i flertalet fall uttryckt en negativ attityd mot patientgruppen vilket författaren anser som viktigt att det åskådliggörs. Detta eftersom författaren anser att det är viktigt att patienter med alkohol- eller narkotikamissbruk bemöts jämnliskt med övriga patientgrupper och får den vård de behöver.

4.5 Slutsats

Sjuksköterskor sågs ha en mer negativ attityd gentemot patienter med alkohol-och/eller narkotikamissbruk än mot övriga patientgrupper både när det kom till bemötande och förhållningssätt. Sjuksköterskans attityd förbättrades om hon gavs fortlöpande utbildning och handledning om alkohol-och narkotikamissbruk.

4.6 Förslag till fortsatt forskning

För att förbättra sjuksköterskans attityd gentemot patientgruppen och säkerställa att de ges en rättvis vård anser författaren till denna litteraturstudie att mer forskning behövs inom området. Kanske framförallt om hur de befintliga attityderna hos sjuksköterskor kan förbättras samt om sjuksköterskans attityd skiljer sig beroende på patientens kön och vilken substansgrupp patienten missbrukar eftersom det finns begränsat med forskning som behandlar detta.

Referenslista

*Bettancourt Ortega, L., & Arena Ventura, C.(2013). I am alone: the experience of nurses delivering care to alcohol and drug users. *Rev Esc Enferm USP*, 47, 1379-1386.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2014). *Drog-utvecklingen i Sverige 2014* (CAN Rapport nr 144). Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

*Chang, Y-P.& Yang, M-S. (2013). Nurses' attitudes toward clients with substance use problems. *Perspectives in psychiatric care*. 2, 94-102.

CODEX (2004) Forskningsetisk prövning. Hämtad den 2015-03-20 från <http://www.codex.vr.se/manniska5.shtml>

Field, C, A., Klimas, J., Barry, J., Bury, G., Keenan, E., Smyth, B, P. & Cullen, W. (2013). Problem alcohol use among problem drug users in primary care: a qualitative study of what patients think about screening and treatment. *BMC family practice*. 98, 1-10.

*Ford, R., Bammer, G. & Becker, N. (2009). Improving nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs: Workplace drug and alcohol education is not enough. *International Journal of nursing practice*, 15, 112-118.

*Ford, R(2011). Interpersonal challenges as a constraint on care: the experience of nurses care of patients who use illicit drugs. *Contemporary Nurse*, 2, 241-252.

*Ford, R., Bammer, G. & Becker, N. (2008). The determinants of nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs and implications for workforce development. *Journal of clinical Nursing*, 17, 2452-2462.

*Geirsson, M., Bendtsen, P., & Spak, F. (2005). Attitudes of Swedish general practitioners and nurses to working with lifestyle change, with special reference to alcohol consumption. *Alcohol Alcohol*, 40, 388-393.

Gilchrist, G., Moskalewicz, J., Slezakova, S., Okruhlica, L., Torrens, M., Vajd, R. & Baldacchino, A. (2011). Staff regard towards working with substance users: a European multi-centre study. *Addiction*, 106, 1114-1125.

Heilig, M. (2004). *Beroendetillstånd*. 2.ed. Studentlitteratur: Lund.

Helkama, Klaus, Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela. (2000). *Socialpsykologi – en introduktion*. Malmö: Liber

Karolinska Institutet. (2014). Svensk MeSH. MeSH - sökverktyg. Karolinska Institutet: Stockholm. Hämtad den 2014-12-24 från http://mesh.kib.ki.se/swemesh/show.swemeshtree.cfm?Mesh_No=M01.060.116.815&to=karolinska

Kelleher, S. (2007). Health care professionals' knowledge and attitudes regarding substance use and substance users. *Accident and emergency nursing*. 3, 161-165.

Kelly, B, C., Liu, T., Zhang, G., Hao, W. & Wang, J. (2014). Factors related to psychosocial barriers to drug treatment among Chinese drug users. *Addictive behaviors*. 39, 1265-1271.

Kim, H., S. (2000). *The nature of theoretical thinking in nursing*. 2. ed. Springer: New York

Lin, C., Wu, Z. & Detels, R. (2011). Opiate users' perceived barriers against attending methadone maintenance therapy: a qualitative study in China. *Substance use & misuse*. 46, 1190-1198.

*Lovi, R. & Barr, J. (2009). Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A Phenomenological Giorgi study. *Contemporary Nurse*, 33, 166-178.

Meltzer, E, C., Suppes, A., Burns, S., Shuman, A., Orfanos, A., Sturiano, C, V., Charney, P. & Fins, J, J. (2013). Stigmatization of substance use disorders among internal medicine residents. *Substance Abuse*, volume 34

Monks, R, Topping, A & Newell, R. (2013). The dissonant care management of illicit drug users in medical ward, the views of nurses and patients: a grounded theory study. *Journal of advanced nursing*. 4, 935-946.

Oser, C, B., Leukefeld, C, G., Staton Tindall, M., Garrity, T, F., Carlson, R, G., Falck, R., Wang, J. & Booth, B, M. (2011). Rural drug users: factors associated with substance abuse treatment utilization. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. 4, 567-586.

*Pillon, S, C & Larenjeira, R, R. (2005). Formal education and nurses' attitudes towards alcohol and alcoholism in a Brazilian sample. *Sao Paulo medical journal*. 4, 175-180.

Polit, D.F. & Beck, C.T. (2012). *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins: Philadelphia.

*Soares, J., Vargas, D., & Souza Formigoni, M, L, O. (2013). Knowledge and attitudes of nurses towards alcohol and related problems: the impact of an educational intervention. *Rev Esc Enferm USP*, 2013,5, 1172-1179.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2012). *World Drug Report*. New York: United Nations publications. Hämtad den 2014-12-14 från <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2012.html>

*Vadlamudi, R, S., Adams, S, Hogan, B., Wu, T., & Wahid, Z. (2008). Nurses' attitudes, beliefs and confidence levels regarding carefor those who abuse alcohol: Impact of educational intervention. *Nurse education in practice*, 8, 290-298.

*Vargas, D., & Luis Villar, M., A. (2008) Alcohol, alcoholism och alcohol addicts: conceptions and attitudes of nurses from district basic health centers. *Rev Latino-am Enfermagem*. 16, 543-550.

World Health Organisation. (2014). Global status report on alcohol and health. Luxembourg: World Health Organisation. Hämtad den 2014-12-14 från http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/en/

Svensk sjuksköterskeförening [SSF]. (2014), *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening. Hämtad den 2014-12-19 från <http://www.swenurse.se/Sa-tycker-vi/Publikationer/Etik/ICNs-Etiska-kod-for-sjukskoterskor/>

Thurang, A., Rydstrom, J. & Bengtsson Tops, A. (2011). Being in a safe haven and struggling against alcohol dependency. The meaning of caring for male patients in advanced addiction nursing. *Mental health nursing*. 32, 401-407.

Thurang, A., Fagerberg, I., Palmstierna, T. & Bengtsson Tops, A. (2010). Women's experiences of caring when in treatment for alcohol dependency. *Scandinavian journal of caring sciences*. 24, 700-706.

